

Sygn. akt III AUa 900/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha

Sędziowie: SSA Janina Kacprzak (spr.)

SSA Beata Michalska

Protokolant: stażysta Weronika Skalska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 stycznia 2016 r. w Ł.

sprawy **Z. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w O.**

o emeryturę

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 7 kwietnia 2015 r. sygn. akt V U 209/15

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

B. A. S. J. K.

Sygn. akt III AUa 900/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 20 stycznia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił wnioskodawcy Z. P. prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, gdyż nie udowodnił on wymaganych 15. lat pracy w takich warunkach.

W odwołaniu od tej decyzji z dnia 2 lutego 2015 r. Z. P. wniósł o jej zmianę wskazując, że udowodnił 15. letni okres pracy w szczególnych warunkach. Wskazał na stosunek pracy od dnia 2 lipca 1973 r. do dnia 31 maja 1991 r. w Spółdzielni K. R.w O. w charakterze traktorzysty. W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy domagał się jego oddalenia.

Wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2015 roku Sąd Okręgowy w Kaliszu zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do emerytury począwszy od dnia 17 stycznia 2015 r. (pkt 1) oraz zasądził od organu rentowego na rzecz Z. P. kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt 2).

Sąd Okręgowy ustalił, że Z. P. urodził się w dniu (...) Na dzień 1 stycznia 1999 r. udowodnił 25 lat okresów ubezpieczenia. Wnioskodawca od dnia 24 marca 1973 r. posiada prawo jazdy kategorii (...), uprawniające go do kierowania ciągnikami.

Od dnia 2 lipca 1973 r. do dnia 31 maja 1991 r. odwołujący się był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy jako traktorzysta w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O.. Z dokumentów osobowo-finansowych, tj. angaży, zaświadczeń oraz z zakresu obowiązków pracowniczych wynika, że Z. P. w okresie zatrudnienia w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. wykonywał w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązki traktorzysty. Od dnia 28 kwietnia 1977 r. do dnia 19 maja 1978 r. wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową, do pracy w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. powrócił niezwłocznie po zakończeniu służby, dalej pracował w charakterze traktorzysty.

Z. P. jako kierowca ciągników U. (...), C 330, C 360 w okresie zimowym w pełnym wymiarze czasu pracy pracował przy odśnieżaniu ulic, transporcie wapna, zboża, pasz, cementu, natomiast od wiosny do jesieni pracował przy pracach polowych takich jak: opryski zbóż, ziemniaków, buraków, orce, wykopkach ziemniaków i buraków, sianokosach, żniwach, przy prasowaniu słomy, zwózce słomy i innych typowych pracach polowych. W Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. było 12 ciągników i Spółdzielnia ta świadczyła usługi na rzecz rolnictwa oraz usługi transportowe na rzecz podmiotów zewnętrznych.

W świetle tak poczynionych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że odwołanie Z. P. zasługuje na uwzględnienie i przyznanie odwołującemu się prawa do emerytury od dnia 17 stycznia 2015 r. Czyniąc rozważania prawne Sąd pierwszej instancji przywołał treść art. 184 ust.1 i 2 oraz art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wskazując zasady przechodzenia na emeryturę w obniżonym wieku Sąd Okręgowy przywołał treść rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd pierwszej instancji przytoczył stanowisko judykatury, zgodnie z którym w postępowaniu sądowym, toczącym się z odwołania ubezpieczonego od decyzji organu rentowego, dopuszczalne jest przeprowadzanie wszelkich dowodów przewidzianych w Kodeksie postępowania cywilnego dla wykazania okoliczności, mających wpływ na prawo do świadczenia (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 września 1984 r., III UZP 48/84, LEX 14630, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 grudnia 2004 r., III AUa 2474/03, LEX nr 151770, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 1996 r., II URN 3/95, OSNP 1996 nr 16, poz. 239, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006 r., I UK 179/06, LEX nr 342283). Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że postępowanie dowodowe przed sądem ubezpieczeń społecznych regulowane jest przepisami k.p.c., zawierającymi odstępstwa od ogólnych zasad postępowania dowodowego, z uwzględnieniem dążenia do pełnego wyświetlenia podłoża sprawy oraz wszechstronnego rozważenia wszystkich kwestii spornych. Nie jest z tego wyłączona ocena warunków wykonywania pracy, co może być ustalane za pomocą wszelkich środków dowodowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 2000 r., II UKN 446/99, OSNP 2001 nr 18, poz. 562; z dnia 8 kwietnia 1999 r., II UKN 619/98, OSP 2002 nr 2, poz. 26; uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1984 r., III UZP 6/84, LEX nr 14625 i z dnia 21 września 1984 r., III UZP 48/84, LEX nr 14630). W postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nie jest przy tym wyłączone stosowanie art. 316 § 1 k.p.c., co oznacza, że wydając wyrok sąd winien uwzględnić okoliczności powoływane i ujawnione do momentu zamknięcia rozprawy (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNP 1999 nr 5, poz. 181; z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 4 września 2012 r., III AUa 26/12, LEX nr 1217732).

Emerytura z tytułu zatrudnienia w szczególnych warunkach przysługuje w związku z wykonywaniem konkretnego zatrudnienia na stanowiskach ujętych w odpowiednich działach wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia RM z dnia 7 lutego 1983 roku. Osoba taka, wykonująca pracę w szczególnych warunkach wymienioną w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnęła wiek 60 lat (dla mężczyzn), oraz ma wymagany okres zatrudnienia (25 lat), w tym 15 lat w szczególnych warunkach. Dla oceny, czy pracownik wykonywał pracę w szczególnych warunkach nie ma istotnego znaczenia nazwa zajmowanego stanowiska, tylko rodzaj powierzonej mu pracy. Praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie), w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnym

charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10, LEX nr 619638; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 16 lutego 2012 r., III AUa 1797/11, LEX nr 1130404).

Sąd Okręgowy podkreślił przy tym, że wykazy resortowe mają charakter informacyjny, techniczno-porządkujący, uściślający. Z faktu, że właściwy minister, kierownik, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może, w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych, stanowić negatywną przesłankę dowodową (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 218/09, LEX nr 590247). Kwestia podległości danego pracodawcy określonego ministrowi nie ma przesądzającego znaczenia przy ustalaniu wykonywania pracy w szczególnych warunkach, gdyż decyduje przyporządkowanie określonej w wykazie pracy do danej branży, a nie kwestia przynależności pracodawcy do danego resortu (tak Sąd Apelacyjny w Łodzi w wyroku z dnia 20 września 2012 r., III AUa 205/12, LEX nr 1220575). W wykazie A dział VIII pkt. 3 załącznika do wyżej rozporządzenia Rady Ministrów dnia 7 lutego 1983 r. jako praca w szczególnych warunkach wymieniona została praca kierowców ciągników i kombajnów, natomiast w zarządzeniu nr 16 Ministra Rolnictwa, Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywana jest praca w szczególnych warunkach lub szczególnych charakterze (Dz. Urz. M.R.R.W. z 1988 roku, Nr 2, poz. 4) w wykazie A dziale VIII pod poz. 3 pkt 1 jako praca w szczególnych warunkach wymieniona została praca kierowcy ciągnika kołowego.

Odnosząc się do zagadnienia odbycia przez ubezpieczonego w okresie zatrudnienia służby wojskowej Sąd Okręgowy przywołał stanowisko judykatury i stwierdził, że odbytą w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach służbę zalicza się do stażu wymaganego do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, jeżeli pracownik w ustawowym terminie zgłosił swój powrót do tego zatrudnienia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 kwietnia 2006 r., III UK 5/06, OSNP 2007 nr 7-8, poz. 108; z dnia 25 lutego 2010 r., II UK 219/09, LEX nr 590248; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 20 września 2012 r., III AUa 116/12, LEX nr 1223379; wyrok Sadu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 20 września 2012 r., III AUa 1468/12, LEX nr 1220486). W wyroku z dnia 17 maja 2012 r., I UK 399/11 (LEX nr 1211140) Sąd Najwyższy podtrzymał dotychczasowe stanowisko dodatkowo ponosząc, że okres służby wojskowej żołnierza zatrudnionego przed powołaniem do czynnej służby wojskowej w warunkach szczególnych jest nie tylko okresem służby w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt. 4 ustawy o emeryturach i rentach, ale także okresem pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu § 3 i 4 rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Zgodnie bowiem z art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, wiek emerytalny, o którym mowa w ustępie 1 tego artykułu, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na których osobom wymienionym w ustępie 2 i 3 przysługuje emerytura, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Dla kwalifikacji okresu zasadniczej służby wojskowej, jako okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach należy stosować regulacje prawne obowiązujące w okresie odbywania tej służby. Do regulacji tych zaliczyć należy art. 108 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin. Przepisy te, w powiązaniu z § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. stanowiącym, że przy ustaleniu okresów pracy w szczególnych warunkach uwzględnia się również okresy takiej pracy wykonywanej przed dniem wejścia w życie rozporządzenia oraz że prace dotychczas zaliczone do I kategorii zatrudnienia w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia, w rozporządzeniu uważa się za prace wykonywane w szczególnych warunkach - stanowią według utrwalonych poglądów podstawę wliczenia okresu zasadniczej służby wojskowej do uprawnień wynikających z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym do uprawnień emerytalnych przewidzianych w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Sąd Okręgowy przywołał również treść § 5 rozporządzenia z dnia 22 listopada 1968 r. w sprawie szczególnych uprawnień żołnierzy i ich rodzin, zgodnie z którym żołnierzowi, który podjął zatrudnienie w ciągu 30 dni od zwolnienia ze służby, wlicza się czas odbywania służby wojskowej do okresu zatrudnienia w zakładzie pracy, w którym podjął zatrudnienie, w zakresie wszelkich uprawnień związanych z zatrudnieniem tym zakładzie oraz w zakresie szczególnych uprawnień uzależnionych od wykonywania pracy na określonym stanowisku lub określonym zawodzie.

Odnosząc poczynione rozważania do okoliczności przedmiotowej sprawy Sąd Okręgowy wskazał, że wnioskodawca zasadniczą służbę wojskową odbył od 28 kwietnia 1977 r. do dnia 19 maja 1978 r., a więc w czasie trwania stosunku pracy w szczególnych warunkach (kierowca ciągnika rolniczego) i w ustawowym terminie 30 dni zgłosił swój powrót do zatrudnienia u dotychczasowego pracodawcy, tj. Spółdzielni Kółek Rolniczych w O., a więc okres tej służby wojskowej należy zaliczyć ubezpieczonemu do okresu pracy w szczególnych warunkach. Skoro zatem cały staż pracy w (...) w O., łącznie ze służbą wojskową, od dnia 2 lipca 1973 r. do dnia 31 maja 1991 r., zaliczyć należy do zatrudnienia w warunkach szczególnych, to Z. P. udowodnił na dzień 1 stycznia 1999 r. ponad 15. letni okres pracy w szczególnych warunkach. Na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawca posiada także niekwestionowany staż ogólny w wymiarze 25 lat, ma ukończone 60 lat, nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego, to z uwzględnieniem treści art. 129 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS należało przyznać wnioskodawcy emeryturę od dnia 17 stycznia 2015 r., kiedy to ukończył 60 lat, gdyż wniosek o emeryturę złożył w dniu 13 stycznia 2015 r.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu z dnia 7 kwietnia 2015 r. złożył organ rentowy zaskarżając wyrok ten w całości.

Przedmiotowemu rozstrzygnięciu zarzucił:

- naruszenie prawa materialnego, tj. art 184 w zw. z art 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Wskazując na powyższe organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu złożonej apelacji organ rentowy wskazał, iż zgodnie ze stanowiskiem orzecznictwa zaliczeniu do prac w warunkach szczególnych podlega okres pracy ubezpieczonego na stanowisku kierowcy ciągnika, ale tylko w transporcie drogowym, nie zaś jako kierowcy wykonującemu tę pracę w ramach prac polowych. Tym samym, w ocenie skarżącego, wykonywane przez ubezpieczonego prace polowe w toku zatrudnienia w spółdzielni rolniczej nie mogą być potraktowane jako prace w transporcie w rozumieniu rozporządzenia RM z dnia 7 lutego 1983 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się skuteczna.

Na etapie postępowania apelacyjnego spór sprowadził się do prawidłowej wykładni prawa materialnego odnośnie możliwości zakwalifikowania do stażu pracy w szczególnych warunkach, w znaczeniu ustawowym, zatrudnienia Z. P. w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. od 2 lipca 1973 r. do 31 maja 1991 r. Ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji co do obowiązków pracowniczych wnioskodawcy w tym okresie nie zostały zakwestionowane w apelacji, uznać je zatem należy za niesporne.

Trafnie Sąd Okręgowy zważył, że zgodnie z treścią art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r., poz. 748 ze zm.) ubezpieczeni urodzeni, jak wnioskodawca, po dniu 31 grudnia 1948 r., uzyskują prawo do emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32 tej ustawy, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) posiadają okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym oraz mają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym stanowi art. 27 ustawy (25 lat dla mężczyzn). Niezbędnym warunkiem jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym na dochody budżetu państwa (wnioskodawca nie przystąpił do OFE). W myśl z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) ubezpieczony winien też wykazać co najmniej 15 lat pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze na stanowiskach wymienionych w rozporządzeniu. Zgodnie natomiast z wykazem A, stanowiącym załącznik do tego

rozporządzenia, w dziale VIII zatytułowanym „W transporcie i łączności” pod poz. 3 wskazano stanowisko kierowcy ciągnika.

Jak wspomniano we wstępie, ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny co do rodzaju prac, jakie ubezpieczony wykonywał w okresie zatrudnienia w (...), nie jest sporny, a z ustaleń tych wynika, że wnioskodawca świadcząc pracę w Spółdzielni Kółek Rolniczych w O. zajmował stanowisko kierowcy ciągnika i w okresie od wiosny do jesieni pracował przy pracach polowych, a w okresie zimowym wykonywał prace transportowe. Nie ma przeszkód, aby zaliczyć prace transportowe wykonywane w okresie zimowym do stażu pracy w warunkach szczególnych, mimo że ubezpieczony pracował w spółdzielni rolniczej, a nie w przedsiębiorstwie transportowym. Transport jest działem gospodarki, związanym z przemieszczaniem ludzi i ładunków w przestrzeni przy wykorzystaniu odpowiednich środków transportu. Transport, w szczególności transport towarowy, jest przy tym ściśle powiązany z pozostałymi działami gospodarki, przy czym niejednokrotnie jest on wykonywany nie tylko przez podmioty gospodarcze (przedsiębiorstwa, firmy), których przedmiotem działalności są wyłącznie usługi transportowe i które z tego powodu nie są przyporządkowane do tego właśnie działu gospodarki. Prace kierowców ciągników w transporcie wymienione zostały w dziale VIII poz. 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Skoro więc Z. P. wykonywał w okresach zimowych de facto prace transportowe, to nie ma przeszkód aby zakwalifikować je jako wykonywane w warunkach szczególnych, choć niewątpliwie Spółdzielnia Kółek Rolniczych w O. nie była przedsiębiorstwem transportowym.

Przyporządkowanie w przywołanym wykazie danego rodzaju pracy do określonej branży ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w warunkach szczególnych (stanowiskowo-branżowy charakter wykazu), jednakże chodzi tu o narażenie procesami technologicznymi stanowiska pracy na czynniki szkodliwe, wynikające ze specyfiki danego działu przemysłu. Bowiem w sytuacji gdy stopień uciążliwości nie wykazuje żadnych różnic w zależności od branży, to brak jest podstaw do negowania kwalifikacji pracy, jako pracy w warunkach szczególnych tylko dlatego, że w załączniku do rozporządzenia praca ta przyporządkowana została do innego działu przemysłu. Oznacza to, że zasadą jest przyporządkowanie określonego pracodawcy do danej branży przemysłu, gdyż uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia wynika właśnie z owej branżowej specyfiki. Odmówić trzeba wówczas waloru pracy w szczególnych warunkach pracy na podobnym stanowisku wykonywanej w innym dziale przemysłu lub gospodarki (tak Sąd Najwyższy również wyroku z dnia 26 marca 2014 r., II UK 368/13, LEX nr 1458633). Nie jest to jednak reguła bezwzględna, ponieważ dopuszcza się możliwość uznania pracy za wykonywaną w szczególnych warunkach także w sytuacji, gdy zakład zatrudniający ubezpieczonego nie należy do określonej branży - według nomenklatury przyjętej w rozporządzeniu, ale wykonuje zadania całkowicie odpowiadające branżowej specyfice (zob. także wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2014 r., I UK 337/13, LEX nr 1458817, z dnia 6 lutego 2014 r., I UK 314/13, OSNP 2015 nr 5, poz. 66). Odnosząc te uwagi do przedmiotu sporu w rozpatrywanej sprawie skonstatować należy, że fundamentalną kwestią jest odpowiedź na pytanie, czy wnioskodawca pracując na stanowisku kierowcy ciągnika w rolnictwie był narażony przy pracach polowych na czynniki szkodliwe wynikające z tych samych procesów technologicznych, na które narażeni byli kierowcy ciągników w transporcie, a nadto czy stopień uciążliwości (nasilenia) tego narażenia nie wykazywał żadnych różnic w stosunku do narażenia „procesami technologicznymi” w transporcie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak jest podstaw do zakwalifikowania okresu, w którym wnioskodawca wykonywał prace polowe, czyli praktycznie od marca do listopada każdego roku, jako okresu zatrudnienia w warunkach szczególnych, gdyż ewidentnie kierowca ciągnika przy pracach w polu nie jest narażony na te same czynniki szkodliwe w tym samym stopniu nasilenia, jak w transporcie. Stanowisko takie w zbliżonym stanie faktycznym zajął Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 3 grudnia 2013, I UK 172/13, stwierdzając że wymienienie w wykazie A, dziale VIII pod pozycją 3 pracy kierowców ciągników i kombajnów nie oznacza, że należy uznać za pracę w szczególnych warunkach kierowanie tymi pojazdami przy jakichkolwiek zadaniach, a nie tylko transportowych. Prace uznane za wykonywane w warunkach szczególnych, bez względu na miejsce i rodzaj, zostały bowiem wymienione tylko w dziale XIV wykazu A zatytułowanym "Prace różne". Inne działy wykazu obejmują wskazane w nich prace w powiązaniu z rodzajami zakładów pracy lub ich częściami. Nie można uznać, że praca kierującego ciągnikiem jest zawsze pracą "w transporcie", nawet jeżeli kierujący niczego nie transportuje, lecz wykonuje przy pomocy ciągnika

typowe prace polowe (LEX 1467147). Do podobnej konstatacji doszedł Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 15 grudnia 2014 r., III AUa 735/14 (LEX nr 1711396). Trafnie przy tym przyjął Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z dnia 30 lipca 2015 r., III AUa 306/15, iż prace kierowcy ciągnika wykonywane w transporcie wewnętrznym i zewnętrznym w zakładzie produkcji rolnej o wielkim areale i własnej produkcji przetwórczej można kwalifikować jako prace w warunkach szczególnych wykonywane w transporcie dział VIII poz. 3 wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. (LEX nr 1785300). Umieszczenie stanowisk kierowcy ciągnika i kombajnisty w dziale VIII - „W transporcie i łączności”, mimo ujęcia ich odrębnie od pracy kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów i pojazdów specjalistycznych, łączy szkodliwość tej pracy nie z samym tylko faktem prowadzenia pojazdów gdziekolwiek (w polu), lecz z faktem prowadzenia tych pojazdów przy uwzględnieniu specyfiki „technologii” pracy w transporcie i łączności, a więc obciążeń psychofizycznych związanych z uczestnictwem takich pojazdów w ruchu publicznym. Obciążenia te nie występują, jak uznał prawodawca, przy wykonywaniu prac na wskazanych stanowiskach w rolnictwie, co więcej, w przywołanym rozporządzeniu w dziale X - „W rolnictwie i przemyśle rolno-spożywczym” nie przewidziano żadnych stanowisk przy pracach polowych, które uprawniają do emerytury w obniżonym wieku. Niewątpliwie kierowca ciągnika rolniczego wykonujący prace polowe jest narażony na uciążliwości typowe dla kierowcy ciągnika w każdych warunkach w postaci np. drgań, hałasu, ale nie każda praca ciężka oraz związana z narażeniem na czynniki szkodliwe dla zdrowia uprawnia do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach, lecz ujęta w odpowiedniej systematyce.

Zauważyć należy, że praca „traktorzysty” była zaliczona do pierwszej kategorii zatrudnienia w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 września 1956 r. w sprawie zaliczania pracowników do kategorii zatrudnienia (Dz.U. Nr 39, poz. 176 ze zm.) w dziale XVII - „Rolnictwo i leśnictwo”. Akt ten obowiązywał do 31 grudnia 1979 r. Gdyby na tej podstawie uznać wnioskodawcy okres zatrudnienia w latach 1973 - 1979 na stanowisku traktorzysty jako pracę wykonywaną w warunkach szczególnych, to okres ten jest krótszy niż 15 lat i nie uprawnia do emerytury. Wymienione rozporządzenie zastąpione zostało rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 maja 1979 r. w sprawie pierwszej kategorii zatrudnienia (Dz.U. nr 13, poz. 86). W załączniku do tego rozporządzenia nie ujęto już pracy na stanowisku traktorzysty w rolnictwie. Pojawił się natomiast dział VIII - „W transporcie i łączności”, w którym pod poz. 3. wymienione zostały „prace kierowców ciągników lub pojazdów gąsiennicowych”. Prace kierowców ciągników w transporcie to z pewnością nie tylko prace transportowe traktorzystów. Z definicji - ciągnik jest pojazdem mechanicznym przystosowanym do ciągnięcia pojazdów bądź urządzeń nie posiadających własnego napędu np. maszyn rolniczych, przyczep, naczep oraz do wyposażania w osprzęt do robót ziemnych (spycharkowy, zrywarkowy, ładowarkowy, koparkowy, chwytakowy, hakowy). Natomiast pojazd gąsiennicowy to urządzenie służące do transportu lądowego, poruszające się na gąsienicach. Nie sposób uznać, że normodawcy w alternatywnym ujęciu pod poz. 3 nie chodziło - wbrew jasnej systematyce - o prace kierowców ciągników w transporcie, zwłaszcza gdy się zważy, że ze względu na układ jezdny ciągniki dzielą się na: kołowe, kołowo-gąsiennicowe i gąsiennicowe. Ze względu na przeznaczenie przyjmuje się podział ciągników m.in. na ciągniki rolnicze, ciągniki leśne, ciągniki samochodowe, w tym siodłowe, budowlane (źródło: W.). Jasno to świadczy, że praca na stanowisku kierowcy ciągnika nie musi mieć żadnego związku z rolnictwem, a może być wykonywana wyłącznie w transporcie. W rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. prace kierowców ciągników także wymienione zostały tylko w dziale „W transporcie i łączności”.

Stanowisko pracy kierowcy opisuje wydany przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej program Doradca (...), zawierający m.in. „Przewodnik po zawodach” (doradca.praca.gov.pl/d2k5/zawody). Z charakterystyki tej wynika, że zawód kierowcy polega na prowadzeniu różnego rodzaju pojazdów, które służą do transportu ludzi i towarów na duże i małe odległości. W czasie jazdy obowiązkiem kierowcy jest dbanie o bezpieczeństwo własne, przewożonych pasażerów i towarów oraz innych użytkowników drogi. Typ pojazdu decyduje o charakterze pracy kierowcy. Kierowca autobusu przewozi ludzi na masową skalę w komunikacji miejskiej czy międzymiastowej, a kierowca ciężarówki przewozi towary zgodnie ze zleceniem. Dodatkowych czynności, poza kierowaniem pojazdem, może wymagać praca kierowców pojazdów specjalnych. Jako najbardziej uciążliwe warunki pracy kierowcy wskazuje się: zmienną temperaturę, hałas, drgania, spaliny, jazdę w nasilonym ruchu, zmienne oświetlenie, konieczność długiego przebywania poza domem przy dalekich trasach. Od kierowcy wymaga się szybkiego refleksu, spostrzegawczości, zdolności koncentracji i podzielności uwagi, tj. umiejętności śledzenia kilku bodźców jednocześnie. Kierowca w ruchu publicznym musi posiadać również

umiejętność pracy w warunkach monottonnych przy jednoczesnym skupieniu uwagi na warunkach drogowych oraz wytrzymałość na długotrwały wysiłek, jest to praca wymagająca dość wysokiej odporności emocjonalnej. Wszystkich tych cech nie można przypisać kierowcy ciągnika rolniczego wykonującego prace polowe. Nie występuje tu obciążenie jazdą w ruchu publicznym, co jest istotą transportu drogowego.

W okolicznościach przedmiotowej sprawy nie jest zatem uprawnione stanowisko Sądu pierwszej instancji, że Z. P. wykazał sporną przesłankę 15. lat stażu pracy w warunkach szczególnych. Nie wykonywał on bowiem przez wymagane 15. lat pracy w (...) w O. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku wymienionym w dziale VIII poz. 3 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. Wnioskodawca jako kierowca ciągnika rolniczego pracował głównie przy pracach polowych, a jedynie w okresach zimowych świadczył usługi transportowe, tym samym nie spełnił wszystkich kumulatywnych warunków z art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W ostatnich latach linia orzecznicza Sądu Apelacyjnego w Łodzi w zakresie braku podstaw prawnych do zakwalifikowania prac polowych świadczonych przez traktorzystów, jako prac wykonywanych w warunkach szczególnych, jest dominującą. Znalazła ona wyraz w wyrokach: z dnia 3 marca 2015 r., III AUa 713/14, (LEX nr 1680011), z dnia 23 września 2015r., III AUa 78/15 (LEX nr 1820544), z dnia 29 kwietnia 2015 r., III AUa 862/14 (LEX nr 1747526), z dnia 12 maja 2015 r., III AUa 922/14 (LEX nr 1747521), z dnia 5 maja 2015 r., III AUa 979/14 (LEX nr 1755196), z dnia 17 kwietnia 2015 r., III AUa 772/14 (LEX nr 1747274).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł reformatoryjnie i oddalił odwołanie ubezpieczonego.

Przewodnicząca: Sędziowie: